

MONITORIMI I ZBATIMIT TË SË DREJTËS PËR INFORMIM NË INSTITUCIONE 2025

MONITORIMI I ZBATIMIT TË SË DREJTËS PËR INFORMIM NË INSTITUCIONE

2025

Albanian Media Institute
Instituti Shqiptar i Medias

Velvyslanectví České republiky v Tiraně
Ambasada e Republikës Çeke në Tiranë

TRANSITION
Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

Ky botimi është mbështetur financiarisht nga Ambasada e Republikës Çeke në Tiranë, si dhe programet Transition dhe Czech Aid.

Opinionet, gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e shprehura në këtë botim janë të autorit.

© ISHM

Albanian Media Institute
Instituti Shqiptar i Medias

Rr. Gjin Bue Shpata, No.8, Tiranë, Albania

Tel./fax: ++ 355 4 2229800

E-mail: info@institutemedia.org

www.institutemedia.org

HYRJE

Ligji i parë për të drejtën e informimit në Shqipëri daton nga viti 1999. Edhe pse i konsideruar si një ligj relativisht i mirë në adoptimin e tij, pas 15 vitesh ligji u konsiderua i pamjaftueshëm dhe me mangësi për të garantuar një rregullim të kënaqshëm të së drejtës së qytetarëve për t'u informuar. Për pasojë, pas një sage të rishikimit të ligjit, parlamenti miratoi në shtator 2014 ligjin e ri për të drejtën e informimit, i cili u ndryshua sërish në vitin 2023 pas një procesi konsultimi, si dhe për të respektuar standarde ndërkombëtare në këtë fushë.

Më shumë se 10 vjet pas miratimit të ligjit, standardet dhe garancitë që ai vendos në letër ende mbeten të mira. Por, në praktikë, si qytetarët, por kryesisht mediat dhe organizatat e shoqërisë civile vënë në pikëpyetje transparencën e administratës dhe zbatimit të së drejtës së informimit. Megjithë ndryshimet e bëra ndër vite si dhe progresit teknologjik dhe hapjes së portaleve qeveritare që lehtësojnë dhënien e informacionit, etja për transparencë më të madhe qeveritare mbetet. A është e justifikuar kjo pakënaqësi? Sa njihet dhe sa përdoret në të vërtetë ky ligj i rëndësishëm? Cilat janë problemet kryesore që ndeshen nga të dyja palët?

Duke pasur parasysh rëndësinë e madhe të së drejtës së informimit si për shoqërinë, ashtu dhe për median, ky material synon të hedhë dritë si mbi standardet e rregullimit me ligj të së drejtës së informimit, ashtu dhe mbi zbatimin e këtij ligji në jetën e përditshme të qytetarëve. Pjesa e parë e materialit është një vështrim i shkurtër i standardeve të njohura ndërkombëtare në lidhje me rregullimin e së drejtës së informimit dhe kriteret kryesore që duhen patur parasysh në këtë fushë. Po kështu, duke qenë se kanë kaluar vite nga miratimi i ligjit, botimi përfshin edhe një historik të monitorimeve dhe problematikave kryesore të hasura në zbatimin e ligjit nga organizata të ndryshme, që mund të shërbejë si bazë krahasimore për ecurinë e ligjit. Pjesa e dytë është përshtkrimi dhe prirjet kryesore të testimit në praktikë të zbatimit të ligjit nga media dhe qytetarët.

Kryerja e testimit në praktikë të ligjit dhe ky botim janë pjesë e projektit “Indeksi i Aksesit dhe Transparencës së Institucioneve Publike,” të zbatuar me mbështetjen e Ambasadës së Republikës Çeke në Tiranë dhe programit Transition dhe Czech Aid.

E DREJTA PËR INFORMIM SIPAS STANDARDEVE NDËRKOMBËTARE

E drejta e informimit është një e drejtë njerëzore e njohur botërisht. Megjithatë, ashtu si ndodh me çdo të drejtë tjetër, duhet të jetë e balancuar dhe e kufizuar në disa aspekte, me qëllim që të garantohet mbrojtja e të drejtave të tjera dhe të shmangen konfliktet. Në rastin e aksesit në informacion, aktet për lirinë e informimit baraspeshohen ose kufizohen me ligje për informacionin e klasifikuar dhe ligje për mbrojtjen e të dhënave personale.

4

Fryma e rregullimit ligjor të së drejtës së informimit

E drejta themelore për akses në informacionin publik garantohet nga Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut. Më konkretisht, neni 19 thotë: “Të gjithë kanë të drejtën e lirisë së mendimit dhe shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë për të pasur mendime pa ndërhyrje dhe të kërkojë, marrësh dhe japësh informacion dhe mendime nëpërmjet çdo medie, pavarësisht kufijve.” Gjithashtu, Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut mbron dhe garanton plotësisht lirinë e shprehjes si një e drejtë themelore e njeriut dhe njëherësh përpiqet edhe të mbrojë dinjitetin njerëzor kundër shpifjes apo shkeljeve të tjera të ngjashme. Më konkretisht, neni 10 garanton lirinë e shprehjes si një të drejtë të domosdoshme dhe të patjetërsueshme:

“Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që të kërkojnë licensimin e ndërmarrjeve të transmetimit audio, kinematografik ose televiziv.”

Në këtë kontekst, Konventa njeh lirinë për të marrë informacion pa pasur ndërhyrje nga autoritetet publike si një të drejtë themelore të njeriut, të cilën shtetet palë të Konventës duhet ta respektojnë.

Gjithashtu, Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut ka marrë vendime të rëndësishme që përbëjnë interpretime të detyrimeve të Konventës dhe si të tilla duhen zbatuar nga gjykatat e të gjitha shteteve palë të Konventës, sa herë të ketë raste të tilla.

Në vitin 1981, Komiteti Ministror i Këshillit të Europës nxori një rekomandim për gjithë shtetet anëtare, i cili i njihte të drejtën të gjithë qytetarëve të këtyre vendeve që të merrnin informacionin nga autoritetet publike, duke bërë një kërkesë për këtë qëllim.

Vendi që ka kaluar i pari një ligj për të drejtën e informimit është Suedia, nga viti 1776. megjithatë, një nga ligjet më të rëndësishme në këtë aspekt ka qenë ai i SHBA i vitit 1966, i cili ka shërbyer si model edhe për vende të tjera që kanë adaptuar më vonë këtë ligj.

Parimi bazë i ligjeve për të drejtën e informimit në botë është se qytetarët kanë të drejtë të kërkojnë materiale që zotërojnë autoritetet publike. Përcaktimi i dokumenteve dhe materialeve që mund të kërkojnë ndryshon nga vendi në vend, por mundësia për t'i marrë këto materiale nga autoritetet mbetet i njëjti.

Një tjetër parim bazë është që qytetarët nuk janë të detyruar të motivojnë kërkesën për materialet që duan. Gjithashtu, në disa vende e drejta e informimit i njihet jo vetëm qytetarëve vendas, por kujtdo që kërkon informacion. Madje ka vende të cilat pranojnë edhe që kërkesat të dorëzohen në mënyrë anonime, me qëllim parandalimin e diskriminimit.

Përkufizimi i autoriteteve publike të detyruara të japin informacion për qytetarët ndryshon nga vendi në vend. Ndërkohë që disa vende përfshijnë autoritetet në çdo nivel qeverisjeje, ndërkohë që ka autoritetet gjyqësore, legislative ose të sigurimit që përjashtohen nga detyrimi për të dhënë informacion.

Një pikë e diskutueshme është nëse në autoritetet publike duhen përfshirë edhe kompanitë private që marrin para nga projekte publike. Në disa vende, ligji e ka lejuar kërkesën e informacionit nga këto subjekte, me qëllim që të garantohet respektimi i të drejtave të njeriut.

Natyrisht, e drejta e informimit nuk është e pakufizuar në asnjë vend. Përjashtimet e respektimit të kësaj të drejte zakonisht përfshijnë mbrojtjen e sigurisë kombëtare, jetën private, interesat tregtare, rendin publik,

informacionin e marrë në mirëbesim, si dhe diskutimet e brendshme të autoriteteve publike.

Në këtë aspekt, ka shumë ligje që parashikojnë se për t'i mohuar dikujt të drejtën e informimit duhet përdorur testi i interesit publik. Pra, nëse jepet materiali në diskutim dhe kjo gjë shkakton një dëm të caktuar, nëse interesi publik e kërkon që materiali të jepet ose të botohet, atëherë dëmi është më pak i rëndësishëm.

Një tjetër aspekt i ligjeve për të drejtën e informimit ka të bëjë me procedurën e apelimit nëse refuzohet një kërkesë për informacion. Këto mund të bëhen brenda vetë strukturës ku kërkohet informacioni si fillim dhe pastaj te një organ i jashtëm, në shumicën e rasteve te Avokati i Popullit ose Komisioneri i të Drejtës së Informimit.

6

PARIMET BAZË TË LEGJISLACIONIT PËR TË DREJTËN E INFORMIMIT NË BOTË

1. Akses maksimal: Aksesin sa më i gjerë ndaj informacionit duhet të jetë parimi udhëheqës i ligjit për të drejtën e informimit.
2. Detyrimi për të bërë informacionin publik: organet publike duhet të jenë të detyruara të bëjnë publik informacione kyç për publikun.
3. Nxitja e qeverisjes së hapur: organet publike duhet të jenë aktive në nxitjen e qeverisjes së hapur.
4. Gamë e kufizuar e përjashtimeve: Përjashtimet duhet të përcaktohen qartë dhe duhet t'i nënshtrohen testeve të rrepta të "interesit publik" dhe të "dëmit."
5. Proceset për të lehtësuar aksesin: Kërkesat për informacion duhet të procedohen me shpejtësi dhe pa diskriminim dhe duhet të ketë një rishikim të pavarur në raste kur refuzohet dhënia e informacionit.
6. Kostot: njerëzit nuk duhet të shkurajohen nga kërkesat për informacion si pasojë e kostove të tepruara.
7. Dhënia e informacionit ka përparësi: Ligjet që bien ndesh me parimin e aksesit maksimal duhet të ndryshohen ose të shfuqizohen.

T. Mendel, Liria e Informimit, UNESCO, 2008.

Parimet bazë të legjislacionit për të drejtën e informimit në botë

Për t'i bërë edhe më të qarta se cilat janë parimet bazë të dhënies së informacionit për publikun nga autoritetet publike, UNESCO¹ ka hartuar një listë me parimet kryesore që rregullojnë të drejtën e informimit. Këto parime janë hartuar duke u bazuar te një mori dokumentash ndërkombëtare, si nga Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut, Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut, rekomandimet përkatëse nga Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë (OSBE) dhe Këshilli i Europës (KiE), Konventa e Aarhusit, si dhe materiale të tjera të lidhura me to. Sektori i mëposhtëm shpjegon në hollësi secilin nga këto parime.²

1. Akses maksimal: Akses i sa më i gjerë në informacion duhet të jetë parimi udhëheqës i ligjit për të drejtën e informimit.

Ky parim nënkupton që gama e të drejtës për informim të jetë mundësisht sa më e gjerë, përse i përket llojit të informacionit të kërkuar, organeve nga të cilat mund të kërkojë informacion, si dhe personave që mund ta ushtrojnë të drejtën e informacionit. Duke pasur parasysh që shumë persona mund të mos jenë në gjendje të identifikojnë me saktësi dokumentin që kërkojnë, ky akses nënkupton që atyre t'u jepet ndihma e duhur edhe për të identifikuar dokumentin apo informacionin e kërkuar.

2. Detyrimi për të bërë informacionin publik: organet publike duhet të jenë të detyruara të bëjnë publik informacione kyç për publikun.

Për ta zbatuar në praktikë të drejtën e informimit nuk mjafton thjesht t'u drejtosh organeve publike kërkesa për informacion. Akses i vërtetë

¹ T. Mendel, "Freedom of Information: A comparative legal survey," UNESCO, 2008

² Lista e hartuar nga UNESCO përmbante dhe dy parime shtesë: mbledhjet e qeverisë duhet të jenë të hapura për publikun dhe mbrojtjen për bilbilfryrësit. Meqenëse ky botim trajton vetëm dhënien e informacionit, këto dy parime nuk janë analizuar si pjesë e botimit.

përfshin edhe detyrimin e këtyre organeve për të bërë publik informacion thelbësor, pa qenë nevoja që dikush ta kërkojë këtë gjë. Natyrisht që gama e publikimit të informacionit ndryshon në varësi të organit publik dhe mundësive që ka për publikim, por parimi është që me kalimin e kohës sasia e informacionit të bërë publik duhet të vijë në rritje, sidomos me lehtësinë e teknologjive të reja.

3. Nxitja e qeverisjes së hapur: organet publike duhet të jenë aktive në nxitjen e qeverisjes së hapur.

Në shumë vende ekziston një kulturë e rrënjësuar e sekretit shtetëror dhe në fund të fundit e drejta e informimit varet nga ndryshimi i këtij mentaliteti, pasi vështirë se edhe ligji më përparimtar mund ta detyrojë nëpunësin më të mbyllur të japë informacion. Pas miratimit të një ligji të mirë hapi i parë që duhet bërë është puna bindëse se një qeveri e hapur që i jep informacion publikut është një e drejtë themelore. Për këtë arsye mund të nevojiten një sërë masash për të ndryshuar kulturën e shtetit të mbyllur dhe për të garantuar të drejtën e informimit për publikun. Masat në këtë aspekt mund të jenë të ndryshme, të tilla si: caktimi i një organi përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit të së drejtës për informim, edukimi i publikut, botimi i udhërrëfyesve për të drejtën e informimit, etj. Masa të rëndësishme janë edhe sanksionet në rastet kur nuk respektohet e drejta e informimit, përfitimet për zbatuesit e zellshëm të së drejtës së informimit, si dhe mjete monitorimi të vazhdueshëm për gjendjen e zbatimit të së drejtës së informimit.

4. Gama e kufizuar e përjashtimeve: Përjashtimet duhet të përcaktohen qartë dhe duhet t'i nënshtrohen testeve të repta të “interesit publik” dhe të “dëmit.”

Vendosja e përjashtimeve për zbatimin e të drejtës së informimit është një detyrë delikate. Kufizimet e tepruara mund të përdoren nga qeveria për të mohuar dhënien e informacionit dhe mund të sabotojnë një ligj të mirë për të drejtën e informimit. Nga ana tjetër, është gjithashtu e rëndësishme dhe e domosdoshme të ruhen informacione që duhet të

jenë sekrete. Këto kufizime të informimit duhet të jenë në përputhje me standardet ndërkombëtare për kufizimin e lirisë së shprehjes, domethënë të jenë të nevojshme në një shoqëri demokratike dhe të jenë proporcionale me mbrojtjen që duhet të ofrojnë ndaj informacionit të ndjeshëm. Rekomandimi i Këshillit të Europës citon një listë të hollësishme të arsyeve për të kufizuar të drejtën e informimit:

- siguria kombëtare, mbrojtja, si dhe marrëdhëniet ndërkombëtare;
- siguria publike;
- parandalimi, hetimi dhe procedurimi ndaj aktivitetit kriminal;
- mbrojtja e jetës private;
- mbrojtja e interesave ekonomike, publike dhe private;
- garancia e barazisë për palët që janë në gjyq;
- mbrojtja e mjedisit;
- inspektimi, kontrolli dhe mbikëqyrja nga autoritetet publike;
- politikat shtetërore ekonomike, monetare dhe të shkëmbimit të monedhës;
- garantimin e konfidencialitetit për diskutimin mes autoriteteve publike gjatë përgatitjes së brendshme të një çështjeje të caktuar.

Natyrisht që dhënia e informacionit nuk mund të refuzohet thjesht sepse informacioni i kërkuar është në një nga këto kategori. Për të përcaktuar rastet kur mund të refuzohet informacioni na vjen në ndihmë testi i trefishtë i krijuar nga Article 19:

- informacioni duhet të ketë një qëllim të përligjur, të shprehur në ligj;
- publikimi i informacionit duhet të kërcënojë ose të dëmtojë seriozisht këtë qëllim;
- dëmtimi i qëllimit duhet të jetë më i madh sesa interesi publik për ta publikuar këtë informacion.

5. Proceset për të lehtësuar aksesin: Kërkesat për informacion duhet të procedohen me shpejtësi dhe pa diskriminim dhe duhet të ketë një rishikim të pavarur në raste kur refuzohet dhënia e informacionit.

Garantimi i zbatimit të së drejtës së informimit në praktikë kërkon jo vetëm publikimin vullnetar të informacionit nga organet publike, por edhe që kushdo duhet të ketë të drejtën të kërkojë dhe të marrë informacionin që kanë organet publike, me disa përjashtime. Ky parim kërkon që të caktohen procedura të qarta për mënyrën se si organet publike duhet të përpunojnë kërkesat për informacion. Është gjithashtu e nevojshme që të ketë një sistem monitorimi nga një organ i pavarur për vendimet për të dhënë informacion.

Dokumentet ndërkombëtare për të drejtën e informimit vendosin kriteret e ndryshme për procedurat e zbatimit të së drejtës së informimit, me qëllim që të ketë një sistem të hapur, lehtësisht të aksesueshëm për të garantuar të drejtën e informimit. Rekomandimi i Këshillit të Europës është nga më të hollësishmit, duke vendosur këto kriteret:

- kërkesat për informacion duhen pranuar nga të gjitha organet publike që mbartin informacion, në mënyrë të barabartë dhe me minimumin e formalitetit;
- kërkuarit e informacionit nuk duhet të jenë të detyruar të japin arsye për kërkesat e tyre;
- kërkesat duhen proceduar shpejt dhe brenda afateve të caktuara kohore;
- kërkuarit e informacionit duhen ndihmuar “sa më shumë të jetë e mundur”;
- duhet arsyetuar çdo refuzim për të dhënë informacion;
- kërkuarit duhet të marrin informacionin në formën që duan, ose duke marrë një kopje ose duke parë dokumentin origjinal.

Një tjetër kriter i rrënjësor në praktikën e rregullimit të së drejtës për informim është që kushdo duhet të ketë të drejtën për ankimim në rastet kur nuk merr dot informacion. Mundësisht, ky ankimim duhet të gjykohet nga një organ i pavarur, si komisioneri për informimin apo organe

të ngjashme. Në këtë proces kriteri tjetër që duhet respektuar është që barra e provës për arsyet se përse informacioni i kërkuar duhet të jetë i kufizuar duhet të bjerë mbi autoritetin publik.

6. Kostot: njerëzit nuk duhet të shkurajohen nga kërkesat për informacion si pasojë e kostove të tepruara.

Caktimi i kostove të arsyeshme për dhënien e informacionit është një çështje e rëndësishme. Nga njëra anë, nëse kostot janë të larta, ato bëhen pengesë për zbatimin e ligjit. Nga ana tjetër, nëse procesi i dhënies së informacionit ka realisht kosto të larta, duhet garantuar financimi i nevojshëm për të zbatuar të drejtën e informimit. Parimi i përgjithshëm i zbatuar në këtë pikë është se në përgjithësi marrja e informacionit duhet të jetë falas. Edhe në rastet kur është me pagesë, pagesa nuk duhet të jetë më shumë sesa kostot e kopjimit të informacionit.

7. Dhënia e informacionit ka përparësi: Ligjet që bien në kundërshtim me parimin e aksesit maksimal duhet të ndryshohen ose të shfuqizohen.

Është e qartë që në çdo vend do të ketë një përplasje mes ligjeve për sekretin shtetëror dhe ligjeve për të drejtën e informimit. Secili shtet duhet të ketë një mekanizëm ligjor për të trajtuar rastet kur ekziston ky konflikt. Ndërkohë që sugjerohet një rishikim i herëpashershëm i ligjeve për sekretin shtetëror, rekomandohet gjithashtu që ligji për të drejtën e informimit të ketë përparësi mbi ligjet e tjera. Parimi që zbatohet në këtë rast është se klasifikimi i një dokumenti si sekret shtetëror nuk duhet përdorur si justifikim për të mohuar dhënien e informacionit, por klasifikimi duhet parë me sy kritik nëse është i nevojshëm apo është tashmë i tejkualuar.

Legjislacioni shqiptar për të drejtën e informimit

Legjislacioni shqiptar garanton të drejtën për informim. Kjo e drejtë njihet që në nenin 23 të Kushtetutës:

1. E drejta e informimit është e garantuar.
2. Kushdo ka të drejtë, në përputhje me ligjin, të marrë informacion për veprimtarinë e organeve shtetërore, si dhe të personave që ushtrojnë funksione shtetërore.
3. Kujtdo i jepet mundësia të ndjekë mbledhjet e organeve të zgjedhura kolektive.

Kjo e drejtë është trajtuar më gjerë në Ligjin për Akses në Dokumentat Zyrtare, Ligji nr.8503, i datës 30.06.1999. Edhe pse ligji u konsiderua në përgjithësi i mirë, me kalimin e kohës u vunë re mangësi në përkufizimin shterrues të disa nocioneve, afatet e zgjatura në mënyrë të tepruar, pamjaftueshmëri të sanksioneve, roli i pamjaftueshëm mbikëqyrës i Avokatit të Popullit, etj. Për pasojë, që nga viti 2007 pati përpjekje nga shoqëria civile, me nismën e Justice Initiative, për ta ndryshuar këtë ligj.

U deshën më shumë se shtatë vjet që ligji i ri të miratohej në parlament në shtator të vitit 2014. Ligji nr. I 19/2014, falë ekspertizës ndërkombëtare, përfshirjes së shoqërisë civile, si dhe procesit të gjatë të diskutimit u përshëndet si një ligj mjaft i mirë, i cili “parashikon një sërë rregullash favorizuese, që në ndryshim nga ligji i mëparshëm, i japin mundësinë e kthimit të tij në një ligj praktik e të vlefshëm.”³ Si pjesë e zbatimit më të mirë të ligjit, Komisioneri për Të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e Të Dhënave Personale ka hartuar dhe programin model të transparencës që duhet të ndjekin institucionet publike shqiptare. Ky ligj u ndryshua sërish me ligjin nr. 78/2023, pas një procesi konsultimi dhe hyri në fuqi në 4 nëntor 2023.

Ligji në formën aktuale vazhdon të vlerësohet se në përgjithësi është në përputhje me parimet dhe standardet e përcaktuara në Konventën e Këshillit të Evropës për Qasjen në Dokumentet Zyrtare,

3 Respublica, “Komentari i ligjit nr. I 19/2014 Për të drejtën e informimit,” 2014.

por rekomandohet një përmirësi i mëtejshëm i dispozitave ligjore për të siguruar përputhshmërinë e përjashtimit mbi sekretin profesional me nenin 3 të Konventës, si dhe përcaktimin e qartë të së drejtës së aplikantit, për të zgjedhur formën e marrjes së dokumenteve zyrtare⁴.

Megjithatë, vëzhgime të ndryshme kanë vërejtur se institucionet shqiptare kanë ecur me ritme të ndryshme për të plotësuar kërkesat e këtij ligji. Po kështu, procesi i dhënies së informacionit për qytetarët ende duket larg parimit se informacioni është një e drejtë e qytetarëve dhe u duhet lehtësuar atyre pa diskriminim, vështirësi, apo probleme.

4 <https://idp.al/2025/10/03/shqiperia-vleresohet-per-perputhshmerine-e-ligjit-per-te-drejten-e-informimit-me-konventen-e-keshillit-te-evropes-per-aksesin-ne-dokumentet-zyrtare/>

ZBATIMI I TË DREJTËS PËR INFORMIM NË PRAKTIKË

Testimi në praktikë i të Drejtës për Informim është bërë vazhdimisht, kryesisht nga organizata të shoqërisë civile, në bashkëpunim edhe me gazetarë. Megjithatë, duke qenë se mund të monitorohen aspekte të ndryshme dhe metodologjitë janë të ndryshme, nuk është e lehtë të arrish në përfundime gjithëpërfshirëse apo metodologjikisht korrekte për ecurinë e zbatimit të ligjit të informacionit ndër vite.

Nga ana tjetër, ka shumë pak informacion për shkallën e njohjes së këtij ligji dhe të drejte nga qytetarët, për masën e përdorimit të këtij ligji, si dhe për respektimin nga administrata të kësaj të drejte. Ndërkohë që media duket se e njeh më shumë këtë ligj dhe e përdor më shumë për qëllimet e punës së saj, sërish nuk ka dokumentim të rregullt për përgjigjet që merr nga administrata.

Edhe studimet apo testimet në praktikë që janë bërë, janë sporadike, me distancë të konsiderueshme kohe nga njëri-tjetri dhe me një metodologji të ndryshme. Të gjithë këta faktorë nuk lejojnë që të kemi një vështrim krahasimor në kohë për zbatimin e ligjit për të drejtën për informim nga administrata. Gjithsesi, duke pasur parasysh rëndësinë e ligjit dhe sidomos të zbatimit të tij, do të ishte e dobishme që të bëhej një përmbledhje e testimeve të mëparshme në këtë fushë, për të pasur një pasqyrë sa më të plotë të gjendjes dhe problemeve që hasen.

Rezultate nga testime të mëparshme të së drejtës për informim

- Qendra për Zhvillimin dhe Demokratizimin e Institucioneve (QZHDI) zhvilloi një proces monitorimi për zbatimin e ligjit për të drejtën e informimit nga administrata publike në vitin 2003. Monitorimi u përqendrua në rrethet Tiranë, Shkodër, Kukës,

Vlorë, Lushnjë, Gjirokastrë dhe Elbasan. Institucione të ndryshme vendore, qendrore dhe të pavarura u përfshinë në procesin e testimit. Sipas këtij testimi, shumica e institucioneve nuk kishin zyrë informacioni për qytetarët. Për më tepër, nuk kishte informacion për mënyrën si duheshin trajtuar kërkesat për informacion. Gjithashtu, u vërejt se më shumë se 87% e administratës nuk e dinte që në Shqipëri ekziston ligji për të drejtën e informimit. Po kështu, pati institucione që refuzuan t'i pranonin kërkesat për informacion.

- Një vit më vonë, Zyra për Mbrojtjen e Qytetarëve zhvilloi një tjetër anketim dhe monitorim në lidhje me zbatimin e ligjit për të drejtën e informimit. Sipas këtij sondazhi, vetëm 23 % e qytetarëve thanë se ishin në dijeni për të drejtën e informimit dhe si mund të përdoret ajo për të marrë informacion pranë administratës. Ndërkohë, në po të njëjtin monitorim, 69% e punonjësve të administratës gabuan përgjigjen për afatin për të dhënë informacion dhe 15 % thanë se nuk pranonin të jepnin informacion nëse kërkesa nuk ishte e motivuar, pra në kundërshtim të plotë me ligjin.
- Avokati i Popullit, sipas ligjit të vitit 1999, ka një rol të veçantë në mbikqyrjen e zbatimit të së drejtës për informim. Edhe pse veprimtaria e Avokatit të Popullit nuk ka rezultuar në monitorime aktive të llojit empirik mbi zbatimin e ligjit, raportet vjetore dhe udhëzimet e Avokatit të Popullit në lidhje me rastet e ankimuara për të drejtën e informimit janë një dritare tjetër mbi trajtimin e kësaj të drejte nga qytetarët dhe administrata. Duke qenë se rastet e ankimimit të paraqitura në raportet vjetore të këtij institucioni ndër vite nuk janë të shumta, mund të arrihet në përfundimin se nuk ka një njohje dhe përdorim të gjerë të ligjit nga qytetarët.
- Një burim tjetër i zbatimit në praktikë të së drejtës për informim vjen nga Transparency International Albania. Në përpjekjen e saj për t'u dhënë qytetarëve asistencë ligjore dhe ndihmë në mbledhjen e informacioneve të nevojshme për zgjidhjen e konflikteve administrative, kjo organizatë ka bërë një vëzhgim edhe në lidhje me përqindjen e përgjigjeve të marra nga administrata në këtë proces. Sipas vëzhgimit të bërë në vitin 2011, 58% e kërkesave të dërguara për informacion kishin mbetur pa përgjigje. Në disa

raste, edhe pas dërgimit të kërkesës disa herë rresht, nuk është marrë asnjë lloj përgjigje.

- Po në vitin 2011, disa organizata ndërkombëtare si Access Info Europe, Centre for Law and Democracy dhe International Budget Partnership kryen një testim të zbatimit të së drejtës për informim të quajtur “Ask Your government!6 Question Campaign.” Në këtë testim u përfshinë 80 vende dhe u testuan institucionet përkatëse në çdo vend në lidhje me 6 pyetje nga fusha të ndryshme. Në renditjen e të gjitha vendeve Shqipëria doli në vend të 25.
- Të njëjtat organizata në 2011 kryen një vlerësim të ligjeve për të drejtën e informimit në 89 vende të botës, nisur nga 61 indikatorë të ndryshëm. Në këtë vlerësim, ligji shqiptar u rendit në zonën me vlerësim të dobët, e pasuar vetëm nga 6 vende të tjera. Kjo tregoi që ligji shqiptar për të drejtën e informimit kishte nevojë për një përmirësim, sidomos krahasuar me pozicionimin shumë të mirë të vendeve fqinje në këtë vlerësim për standardet ligjore të të drejtës së informimit.
- Në 2012 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim të zbatimit të ligjit nga administrata në praktikë. Nga 250 kërkesa për informacion të dërguara pranë niveleve të ndryshme të institucioneve në kryeqytet u morën përgjigje në 60% të rasteve. Për kërkuesit që u paraqitën si gazetarë pati një përqindje suksesi më të lartë në marrjen e përgjigjes në krahasim me grupin e qytetarëve të thjeshtë. Nga përgjigjet e marra rreth 35% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 12% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 9 ditë për të marrë përgjigje.
- Në vitin 2012-2013 Qendra Respublica gjithashtu ka kryer një testim të së drejtës për informim nga administrata në nivele të ndryshme hierarkie dhe në zona të ndryshme të Shqipërisë. Aplikimet janë bërë në emër të organizatave të shoqërisë civile, avokatëve, gazetarëve, apo individëve. Nga 202 kërkesa të bëra, autoritetet janë përgjigjur në 59 raste, ndërkohë që në 143 raste nuk ka pasur përgjigje. Nga përgjigjet e dhëna 52 janë konsideruar të plota dhe 7 të paplota. Nga 143 rastet e refuzimit të përgjigjes

janë paraqitur 142 ankime administrative, ku autoritetet janë përgjigjur pozitivisht në 53 raste dhe negativisht në 89 raste. Përsa i përket shpejtësisë së kthimit të përgjigjeve ndaj kërkesave fillestare, koha mesatare e përgjigjes ka qenë 24 ditë, ku përgjigja më e shpejtë ka qenë 4 ditë, ndërkohë që më e vonuara ka qenë 61 ditë.

- Në vitin 2013 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim për zbatimin e të drejtës së informimit në organet e pushtetit gjyqësor. Nga 50 kërkesa për informacion të dërguara pranë institucioneve të ndryshme të sistemit të drejtësisë dhe atij gjyqësor në kryeqytet u morën përgjigje në 30 raste, ndërkohë që në 20 raste të tjera nuk pati asnjë lloj përgjigje. 30% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 24% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 10.6 ditë për të marrë përgjigje për kërkesat.
- Në vitin 2014 Instituti Shqiptar i Medias kreu një testim për zbatimin e të drejtës së informimit në organet e pushtetit gjyqësor. Nga 153 kërkesa për informacion të dërguara pranë institucioneve të ndryshme në kryeqytet u morën përgjigje në 59% të rasteve. 27% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 25% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Janë dashur mesatarisht 12 ditë për të marrë përgjigje për kërkesat.
- Një vëzhgim i zbatimit të kërkesave për transparencë dhe caktimit të koordinatoreve në qershor 2015 vërejti se kishte dallime të theksuara midis institucioneve qendrore në lidhje me zbatimin e kritereve të përcaktuara në ligj. Ndërkohë që disa prej tyre ishin mjaft të hollësishëm dhe të saktë në përgjigjen ndaj qytetarëve dhe në dhënien e informacionit, disa ende nuk kishin caktuar një koordinator për informimin, që do të mbulojë këtë fushë. Shumë institucione ishin mjaftuar duke botuar dokumentent model për transparencën nga Komisioneri, ndërkohë që disa të tjerë nuk i referoheshin fare programit të transparencës në faqet e tyre.
- Qendra Respublica është një nga organizatat që e ka ndjekur rregullisht monitorimin e zbatimit të ligjit ndër vite, si dhe ka

ndjekur çështjet edhe në rrugë gjyqësore për raste të caktuara. Monitorimi i zbatimit të ligjit për vitin 2024⁵, i cili është monitorimi i fundit i botuar, dëshmon se edhe pse legjislacioni shqiptar konsiderohet ndër më progresivët në rajon dhe është përforcuar me amendamentet e vitit 2023 dhe me ratifikimin e Konventës së Tromsos, problemi kryesor vazhdon të mbetet zbatimi praktik. Sipas monitorimit, problematika e evidentuar ndër vite ende qëndron. Këto janë përfundimet kryesore përsa i përket pjesës së kërkesave për informacion në institucione për vitin 2024: “Nga 200 kërkesa të monitoruara, vetëm 62% u plotësuan plotësisht, 9% pjesërisht, ndërsa 29% mbetën pa përgjigje, ose një e treta e rasteve, edhe pas një dekade. Po kështu, monitorimi arrin në përfundimin se kohëzgjatja e kthimit të përgjigjeve ka qenë mesatarisht 18 ditë kalendarike, pra mbi afatin ligjor, edhe pse pak më mirë se një vit më parë (23 ditë). Pas ankimit administrativ, 89% e institucioneve dhanë informacion në 2024, shifra më e lartë e katër viteve të fundit. Megjithatë, ky nivel nuk është i qëndrueshëm ndër vite, duke treguar mungesë konsistence. Kohëzgjatja e reagimit pas ankimit mbetet e lartë, mesatarisht 20–25 ditë kalendarike, çka e zbeh efektivitetin e këtij mekanizmi. Për raste të ndjeshme (kontrata koncesionare, prokurime, etj.), institucionet shpesh nuk zbatojnë vendimet e Komisionerit dhe madje as ato gjyqësore.”

- Rrjeti rajonal BIRN është një tjetër organizatë që vitet e fundit e ka monitoruar rregullisht procesin e kërkesave për informacion, bazuar në punën që gazetarët e këtij rrjeti bëjnë çdo ditë për artikujt e tyre investigativë. Sipas të dhënave të botuara në studimin rajonal të BIRN në lidhje me praktikën e gazetarëve të këtij rrjeti për vitin 2024⁶ në lidhje me procesin e kërkesave për informim, rreth 52% e kërkesave të tyre për vitin 2024 morën përgjigje në mënyrë të plotë, ndërsa 20% në mënyrë të pjesshme. Ndërkohë që u mohua përgjigja për 13% të kërkesave dhe nuk pati reagim, ose heshtje administrative, për 10% e kërkesave, gjë që shënon një përkeqësim në krahasim me një vit më parë.

5 <https://www.respublica.org.al/wp-content/uploads/2025/03/E-drejta-e-informimit-2024.pdf>

6 https://birn.eu.com/wp-content/uploads/2025/06/2025-FOI-Report_24_FINAL_ENGLISH.pdf

TESTIMI I LIGJIT PËR TË DREJTËN E INFORMIMIT NË ADMINISTRATËN QENDRORE

Duke pasur parasysh nevojën për të ushtruar një presion pozitiv për zbatimin e duhur dhe efikas në praktikë të ligjit për të drejtën e informimit, si dhe rëndësinë që ka kjo e drejtë për një qeverisje sa më transparente dhe për fuqizimin e qytetarëve kundrejt administratës, u krye një testim empirik për masën dhe mënyrën e zbatimit të ligjit nga administrata qendrore. Natyrisht, qëllimi kryesor ishte të shihej në terren se si vepron administrata kur gjendet përballë kërkesave për informacion dhe jo informacioni në vetvete, edhe pse një pjesë e gazetarëve e përdorën këtë ushtrim si pjesë e punës së tyre të përditshme apo artikujve të planifikuar. Ky ushtrim është në vazhden e përpjekjeve për të folur me prova konkrete në aspektin e transparencës së administratës publike ndaj qytetarëve dhe medias, si dhe për të identifikuar fushat më problematike ku mund të ndërhyhet në të ardhmen. Ky testim bëhet akoma më i rëndësishëm në kuadrin e vazhdimësisë që na mundëson kjo provë për të krahasuar gjendjen e mëparshme të zbatimit të ligjit për të drejtën e informimit, si dhe për të identifikuar problemet në vijimësi apo sfidat që mund të jenë kapërcyer në këtë drejtim.

19

Metodologjia

Testimi i zbatimit të ligjit nisi me identifikimin e grupit të gazetarëve dhe identifikimin e grupit të qytetarëve që do të merrnin pjesë në testim. Ndërsa gazetarët kanë njohuri rreth ligjit, modaliteteve të zbatimit dhe prirjen ta përdorin atë në punën e tyre, qytetarët shpesh nuk kanë njohuri rreth ligjit, të drejtave që gëzojnë për të marrë informacion, apo mënyrën e duhur se si ta kërkojnë atë. Prandaj, fillimi i aplikimit të testit nga qytetarët u parapri nga trajnimi i qytetarëve, kryesisht studentë, rreth ekzistencës

së ligjit, zbatimit të tij, si dhe procesin që duhet të kryenin për të parë zbatimin në praktikë.

Për të dyja grupet testimi filloi nga përzgjedhja e institucioneve, e cila u bë duke u nisur nga lista e institucioneve të përfshira në “Indeksin e Transparencës të Institucioneve Qendrore dhe të Varësisë 2024,” të kryer nga Komisioneri për Të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e Të Dhënave Personale. Kriteri i përzgjedhjes u bë që të shmangej përsëritja, por edhe të respektohej natyra e informacionit që kërkohej nga gazetarët apo interesi që kishin qytetarët. Gjithsej në këto institucione u paraqitën 145 kërkesa për informacion. Këto kërkesa në përgjithësi ishin relativisht të thjeshta, sidomos në grupi e qytetarëve, me qëllim që informacioni i ndërlikuar, i hollësishëm, apo i ndjeshëm të mos bëhej shkas për refuzimin e administratës për të kthyer përgjigje. Gjithsesi, nuk mungonin edhe kërkesat më të zgjeruara për informacion apo kërkimi i dokumenteve specifike, të cilat sidomos gazetarët i konsideronin të nevojshme për punën e tyre.

Për dërgimin e kërkesave për informacion u krijuan dy grupe. Në grupin e parë, 80 kërkesa u dërguan me letrën me kokë dhe vulën e redaksive përkatëse, ose nga gazetarët e disa prej mediave kryesore, apo mediave online. Gazetarët identifikoheshin si të tillë, dhe vinin nga televizione apo media online të mëdha apo më të vogla, duke përfaqësuar një larmi përzgjedhjeje të peizazhit mediatik. Në grupin tjetër, 65 kërkesa u dërguan kryesisht nga studentë dhe përfaqësues të shoqërisë civile, qytetarë të thjeshtë, në kërkesë të thjeshtë, pa ndonjë logo apo përkatësi mediatike. Arsyeja për këtë ndarje në grupe ishte që të vërehej nëse ka ndonjë ndryshim në përgjigjet e administratës publike në kërkesat që bën media dhe në ato që bëjnë qytetarë të thjeshtë. Për këtë arsye, pasi secili nga aplikantët hartoi kërkesat për informacion për administratën, gazetarëve iu kërkua që këto kërkesa t’i paraqisnin me letrën me kokë të medias ku punonin, së bashku me vulën përkatëse dhe me firmën e kryeredaktorit, nëse ishte e mundur. Ndërkohë, grupi tjetër u paraqit me letër të thjeshtë, ku si kontakt ishte lënë adresa e aplikantit, së bashku me numrin e telefonit dhe e-mailin. Asnjë nga kërkesat nuk jepte ndonjë arsye se përse kërkohej informacioni.

Kërkesat për informacion u dërguan pa ndonjë grafik të caktuar apo të ndarë të dy grupeve nga njëri tjetri. Aplikantëve iu kërkua të vinin re të gjitha hollësitë në procesin e aplikimit, të tilla si pritja nga administrata, strukturat përgjegjëse, protokollimi, kontakti me drejtorinë përkatëse, marrja e informacionit, reagimi nga administrata, cilësia e përgjigjes së marrë, koha për t'u përgjigjur, etj.

Rezultatet kryesore të testimit në praktikë të së drejtës së informimit

I gjithë procesi i aplikimit të kërkesave për informacion u monitorua për të vërejtur se cilat ishin prirjet kryesore të sjelljes së administratës ndaj kërkesave për informacion. Për këtë qëllim, u bë një analizë si sasiore, ashtu dhe cilësore e hapave të ndryshme të procesit të aplikimit. Kështu, u pa përqindja e kthimit të përgjigjeve, koha për të marrë përgjigje, mënyra e kthimit të përgjigjeve, e kështu me radhë. Gjithashtu, u vërejtën dhe reagimet e administratës ndaj kërkesave për informacion, cilësia e informacionit të dhënë, gatishmëria për të dhënë informacion, si dhe aspekte të tjera të veçanta. Natyrisht, në fund u bë dhe krahasimi mes dy grupeve, për të vërejtur nëse administrata aplikonte standarde të dyfishta në pranimin dhe kthimin e përgjigjeve për informacion.

21

▪ Marrja e përgjigjeve dhe cilësia e tyre

Nga 145 kërkesa për informacion të dërguara pranë niveleve të ndryshme të institucioneve në kryeqytet u morën përgjigje në 90 raste, ndërkohë që në 55 raste të tjera ose u refuzua përgjigjja, ose nuk pati asnjë lloj reagimi nga administrata. Grafiku i mëposhtëm paraqet kthimin e përgjigjeve të marra në përqindje:

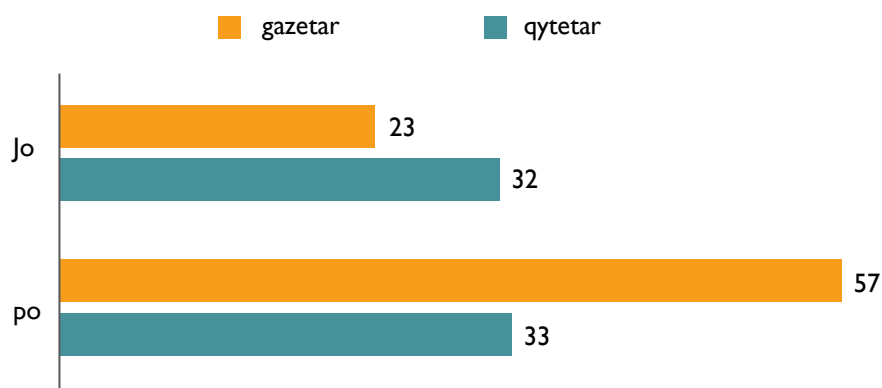
A keni marrë përgjigje?

Grafiku nr.1 "Kthimi i përgjigjeve" (N=145)

Pra, kemi 38% të kërkesave që nuk kanë marrë asnjë lloj përgjigje nga administrata publike, një përqindje relativisht e lartë e refuzimit të dhënies së informacionit. Një rezultat i ngjashëm u vërejt dhe me monitorimin e kryer në vitin 2012 dhe 2014 në nivel të administratës qendrore, ku 60% e aplikantëve morën përgjigje. Po kështu, testimet e kryera në vitin 2016 dhe 2017 në administratën lokale në bashki të caktuara dhanë të njëjtin rezultat, rreth 63% e kërkesave morën përgjigje. Ndërkohë, grafiku 2 tregon se si ndahet kthimi i përgjigjes në varësi të grupit të aplikantëve, pra nëse aplikanti për informacion është paraqitur si gazetar apo si qytetar i thjeshtë.

Marrja e përgjigjeve sipas grupeve

Grafiku nr.2 "Marrja e përgjigjes sipas grupit" (N=145)

Si mund të shihet nga grafiku, në grupin e gazetarëve ka një përqindje suksesi shumë më të lartë në marrjen e përgjigjes në krahasim me grupin e qytetarëve të thjeshtë. Kështu, përgjigja iu është refuzuar gati 29% të gazetarëve që kanë kërkuar informacion, ndërkohë që në grupin e qytetarëve 49% prej tyre nuk kanë marrë përgjigje. Ky diferencim dëshmon për një ndërgjegjësim dhe gatishmëri më të madhe të administratës ndaj kërkesave të medias dhe për një privilegjim më të madh në krahasim me qytetarët e thjeshtë.

Natyrisht që një element shumë i rëndësishëm dhe domethënës i përgjigjeve të marra është dhe cilësia e informacionit që merret. A është ajo që kërkohet? A është i plotë apo i cunguar? A të orienton administrata në rastet kur i drejtoresh autoritetit të gabuar për një informacion të caktuar? Të gjitha këto pyetje u morën parasysh gjatë vëzhgimit të aplikimit të kërkesave për informacion.

Për qëllimin e vlerësimit të cilësisë së përgjigjeve të marra, llojet e përgjigjeve u klasifikuan paraprakisht në kategoritë e mëposhtme:

E plotë = informacioni është ai që kërkohet dhe është i plotë.

E pjesshme = informacioni është ai që kërkohet, por jepet i cunguar.

Negative = refuzohet kërkesa ose nuk merret asnjë informacion.

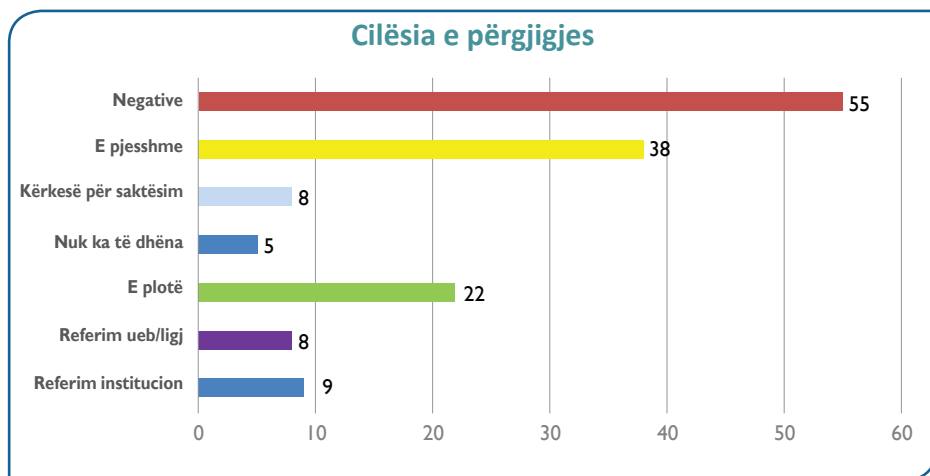
Referencë = jepet përgjigje duke të këshilluar që t'i drejtoresh një ligji, uebsajti, apo një dokumenti të caktuar.

Transferta = përgjigja konsiston në këshillën për t'u drejtuar te një institucion tjetër që është më i përshtatshëm për informacionin e kërkuar.

Kërkesë për saktësim = rastet kur administrata kontakton aplikantët për të sqaruar natyrën e informacionit që kërkohet.

Grafiku i mëposhtëm paraqet ndarjen e përgjigjeve sipas cilësisë së informacionit të marrë.

Grafiku nr.3 "Lloji i përgjigjes së kthyer" (N=145)

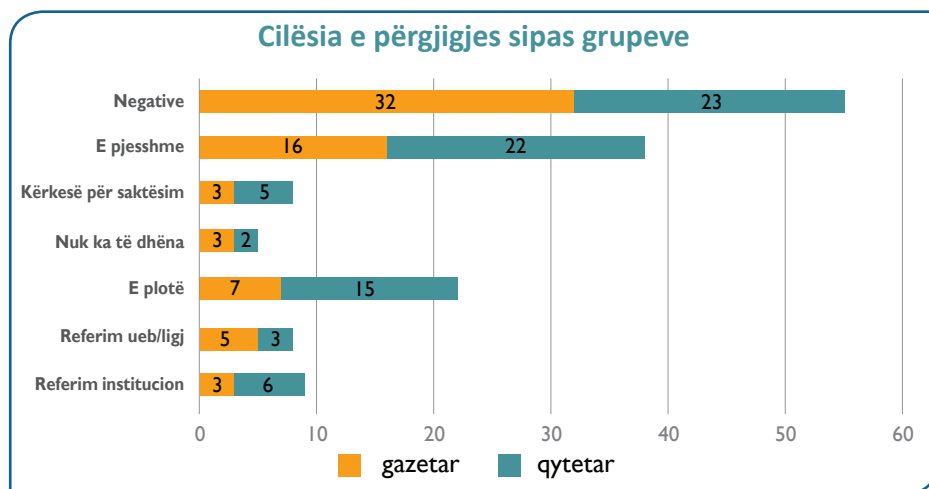
24

Si mund të vërehet nga grafiku, rreth 15% e gjithë kërkesave për informacion kanë marrë përgjigje që mund të konsiderohet e plotë, kurse 26% e tyre kanë marrë një përgjigje të pjesshme. Ajo që është vërejtur në përgjigjet e pjesshme ka qenë kryesisht dhënia e një informacioni të përgjithshëm, pa specifikat e kërkuara nga aplikanti. Në disa raste, sidomos për gazetarët, ndërkohë që kërkesa bënte fjalë për marrjen e dokumenteve specifike, ato nuk janë dhënë, por është marrë një përmbledhje apo një informacion i përgjithshëm, jo në përputhje me kërkesën.

Në krahasim me monitorimet e mëparshme mund të thuhet edhe që janë rritur edhe rastet kur aplikantët këshillohen t'i referohen një institucioni tjetër apo të shohin faqen ueb apo një ligj të caktuar, përkatësisht në 9 raste t'i drejtohen një institucioni dhe në 8 kërkesa t'i referohen ligjit apo faqes ueb. Ndërkohë që nuk ka pasur raste kur institucioni i ka drejtuar kërkesën një institucioni kompetent për informacionin, si e parashikon ligji. Po kështu, në 5 prej kërkesave institucionet janë përgjigjur duke thënë se informacionin nuk e kanë gati, nuk kanë të dhënat, apo nuk janë të dhënat e këtij institucioni.

Një fenomen tjetër që vërehet dhe që u evidentua dhe nga praktika e gazetarëve është kontaktimi nga institucionet për të saktësuar kërkesën për informacion, përkatësisht në 8 nga 145 kërkesa. Në disa raste informacioni është dhënë pas saktësimit, kurse në rastet e tjera nuk ka patur më asnjë kontakt apo informacion të dhënë, gjë që e bën disi të

luhatshme dhe jo koherente mënyrën e dhënies së informacionit. Në një prej rasteve, në grupin e qytetarëve, institucioni ka refuzuar të përgjigjet sepse pretendonte se bashkë me kërkesën për informacion duhej dërguar dhe karta e identitetit të qytetarit, ndërkohë që ligji nuk e kërkon diçka të tillë.

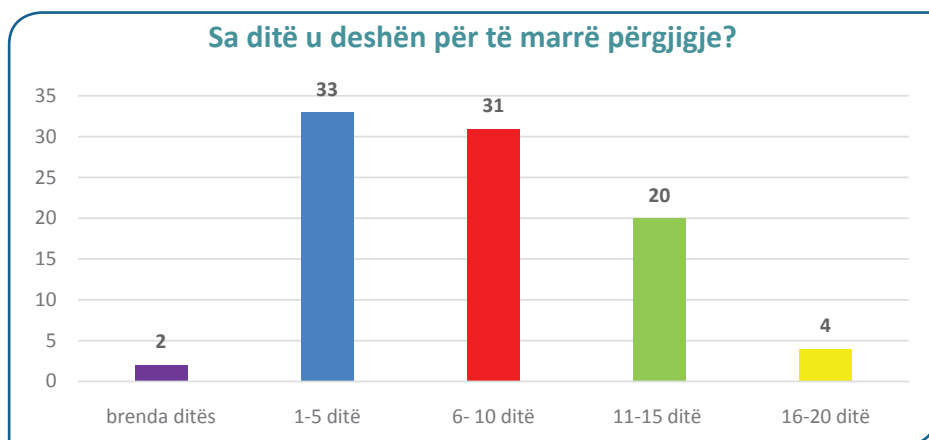

Grafiku nr.4, "Lloji i përgjigjes sipas grupit" (N= 145)

Po të shohim ndarjen e përgjigjeve sipas dy grupeve të caktuara që në fillim, do të vërejmë që ka ndryshim në grupet me përgjigje të plota, ku gazetarët kanë marrë dyfishin e përgjigjeve të plota në krahasim me qytetarët. Megjithatë, në krahasim me monitorimet e mëparshme të viteve 2016 dhe 2017, kur ky raport ka qenë 1 me katër në favor të gazetarëve, ka pasur një ndryshim më pak drastik mes dy grupeve në lidhje me përgjigjet e dhëna. Edhe në lidhje me përgjigjet e pjesshme, edhe pse në total numri i përgjigjeve të pjesshme për grupin e gazetarëve është më i madh se sa ai për qytetarët, në të vërtetë si përqindje për grupin raportet janë 27.5% për gazetarët dhe 24.5% për qytetarët, për shkak se numri total i kërkesave të dërguara nga gazetarët ka qenë më i madh se ai i kërkesave të dërguara nga qytetarët. Pra në përgjithësi, edhe pse të gjitha kategoritë tregojnë një favorizim të vazhdueshëm për gazetarët, ky favorizim ka ardhur në zbehje dhe në një trajtim deri diku më të barabartë, sidomos nëse e krahasojmë me të dhëna të viteve të mëparshme.

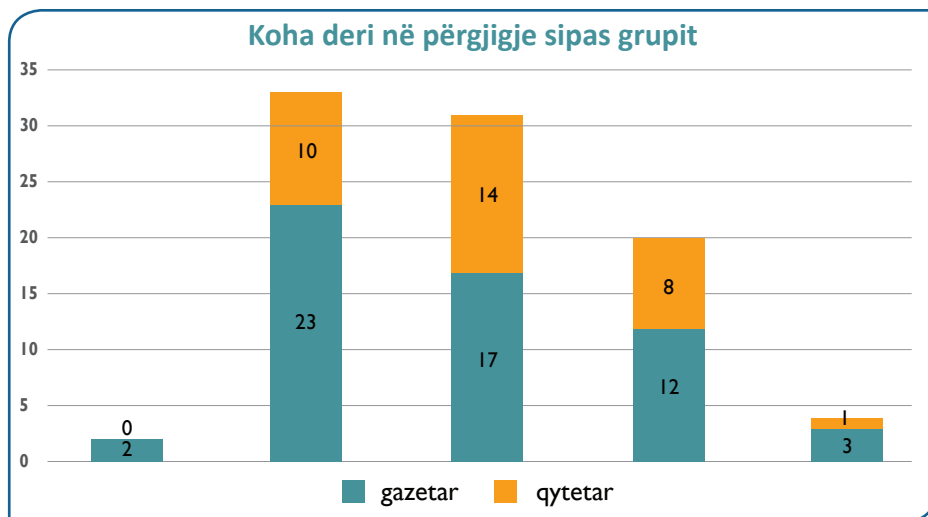
▪ Koha e kthimit të përgjigjes

Një tjetër element i rëndësishëm i vëzhguar gjatë aplikimit për informacion ishte dhe koha që iu desh administratës për të kthyer përgjigje.

Grafiku nr.5 "Kohëzgjatja e përgjigjes" (N=90)

Si mund të shihet nga grafiku, 66 përgjigje ose 73% e përgjigjeve të marra, janë dhënë brenda 10 ditëve, ndërkohë që 50% e tyre janë dhënë brenda 5 ditëve dhe dy tërësive u është dhënë përgjigje në të njëjtën ditë që është bërë kërjesa. Ky ritëm i kthimit të përgjigjes mund të konsiderohet relativisht i kënaqshëm, sidomos në krahasim me sondazhet e mëparshme, ku përgjigjet normalisht kërkonin deri 10 ditë. Megjithatë, ka edhe 20 kërkesa ose 22% që u është dashur deri në 15 ditë që të marrin përgjigje dhe 4 të tjerave edhe më shumë se 30 ditë. Pra, ka një prirje që përgjigja kur merret të jetë relativisht e shpejtë, por nuk mund të përgjithësohet në këtë fushë. Ka të ngjarë që ritmi të varet edhe nga informacioni i kërkuar dhe nga infrastruktura e institucionit.

Grafiku nr.6, "Kohëzgjatja e përgjigjes sipas grupit"(N=90)

Ndarja në grupet e medias dhe qytetarëve në marrjen e përgjigjes është në të njëjtën linjë me treguesit e tjerë të vërejtur deri tanimë gjatë procesit, pra konfirmohet përparësia që u jepet gazetarëve në krahasim me qytetarët e thjeshtë edhe përsa i përket kohës së dashur për të marrë përgjigje. Kështu, rreth 15% e qytetarëve që kanë aplikuar e kanë marrë këtë përgjigje brenda 5 ditëve, në krahasim me 31% të gazetarëve. Situata e përqindjes së gazetarëve që kanë marrë përgjigje brenda 10 ditësh është e përafërt me qytetarët: përkatësisht 21% për secalin grup. Ndërkohë 15% e gazetarëve kanë marrë përgjigje brenda 15 ditëve krahasuar me 12% të qytetarëve. Me vonesë të theksuar mbeten katër raste, 3 nga të cilët gazetarë, ku janë dashur 16-20 ditë për të marrë përgjigje. Ndërkohë që prirja është më pozitive për gazetarët, problematike mbetet prirja për të lënë në pritje më të gjatë kërkesat e qytetarëve.

▪ Modalitetet e aplikimit dhe përgjigjes

Një tjetër aspekt i vëzhguar gjatë procesit të aplikimit ka qenë edhe kushtet për aplikimin, lehtësia apo vështirësia në dërgimin e kërkesës, si dhe kthimi i përgjigjes dhe komunikimi gjatë gjithë kësaj kohe.

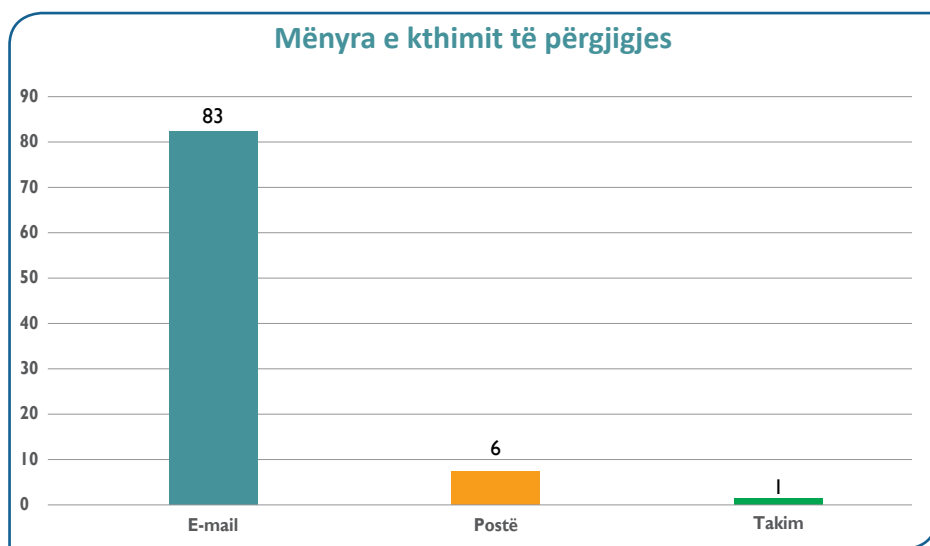
➤ **Pranimi i kërkesës**

Në monitorimet e ngjashme që ISHM ka bërë në vitet 2011, 2012 dhe 2014 për qeverinë qendrore, si dhe në vitet 2016 dhe 2017 për administratën vendore, dërgimi i kërkesës ka qenë një hallkë relativisht problematike në procesin e aplikimit të kërkesave për informacion. Kjo jo aq për ndonjë tendencë apo pengesë nga ana e administratës, por thjesht për shkak të një mungese të një procedure të unifikuar, të qartë dhe të shpallur për të gjithë në rastin e pranimit të kërkesave për informacion.

Ndërkohë, kjo hallkë është shmangur plotësisht në testimin e këtij viti, pasi të gjitha kërkesat janë dërguar me e-mail dhe procesi i pranimit të kërkesës nëpërmjet postës elektronike është kthyer në rutinë dhe praktikë pune dhe nuk duket se ka pasur probleme në këtë modalitet. Pjesëmarrësit në përgjithësi kanë ndjekur modelin e përdorur për kërkesë informacioni nga institucionet dhe të sugjeruar nga Komisioneri për të Drejtën e Informimit, gjë që e ka lehtësuar procesin. Gjithsesi, ka patur një rast ku është kërkuar letërnjoftimi i kërkuarit të informacionit, duke pretenduar se është pjesë e ligjit. Po kështu, në tre raste të tjera ka patur kontakte shtesë nga ana e institucioneve për të pyetur se cili ishte qëllimi i marrjes së informacionit dhe çfarë do të bëhej me të. Këto pyetje janë pasuar me takime për intervistë ose me dhënie të informacionit, por gjithsesi mbetet problematike prirja për të kërkuar informacione shtesë rreth qëllimit të aplikantit të kërkesës për informacion.

➤ **Marrja e përgjigjes**

Mënyra e marrjes së përgjigjes, në ato raste kur është kthyer përgjigje, ashtu si edhe dërgimi i kërkesës, ka qenë kryesisht nëpërmjet e-mailit. Duke qenë se aplikantët kishin lënë si kontakte edhe adresë poste, edhe e-mail, edhe telefon, ka pasur edhe raste kur disa aplikantë janë kontaktuar nga administrata për të sqaruar informacionin apo për saktësime. Megjithatë, në shumicën dërrmuese të rasteve, përgjigjet janë kthyer me e-mail.

Grafiku nr. 7, "Mënyra e kthimit të përgjigjes" (N=90)

Si mund të shihet nga grafiku, mënyra më e zakonshme për të kthyer përgjigje ka qenë e-maili, me rreth 92% të përgjigjeve të marra. Me postë janë kthyer vetëm 6 përgjigje nga 90 totale, kurse në rastin e një kërkesë për informacion, nga institucioni është kërkuar që të kryhet dhënia e informacionit nëpërmjet dhënies së një interviste të gazetares me titullarin e institucionit. Duke qenë se mënyra mbizotëruese dhe për aplikimin për informacion, po kështu edhe për kthimin e përgjigjes, është e-maili, nuk ka asnjë lloj dallimi që mund të bëhet në trajtimin e dy grupeve, përkatësisht gazetarë dhe qytetarë.

CITIME NGA PËRVOJA E APLIKANTËVE

Gazetarët dhe shoqëria civile janë ndër aktorët që e përdorin më shumë ligjin për të drejtën e informimit, për qëllimin e marrjes së informacionit të nevojshëm zyrtar për informimin e publikut apo për qëllime studimore apo hartime politikash dhe rekomandimesh. Po kështu, këto dy grupe janë edhe ato që përpiqen më shumë për të rritur transparencën e institucioneve, thjesht nëpërmjet aktit të kërkesës për informacion, por edhe duke e shpënë çështjen përpara te Komisioneri për Të Drejtën e Informimit nëpërmjet ankesave, apo në disa raste edhe duke shkuar në gjyq për të kërkuar respektimin e të drejtës së tyre. Më poshtë janë disa nga përvojat personale që gazetarët pjesëmarrës në projekt kanë patur, bazuar jo vetëm në këtë testim empirik, por duke u nisur nga gjithë sfidat që kanë hasur gjatë rrugëtimit të tyre, duke punuar në media, dhe në të njëjtën kohë duke kërkuar transparencë për informacionin zyrtar nga nivele të ndryshme qeveritare:

30

“Zbatimi i ligjit për të drejtën e informimit në Shqipëri perceptohet ende si një proces në zhvillim, ku megjithëse ekziston një kornizë ligjore e qartë dhe moderne, praktika tregon shpesh pengesa në zbatimin e saj efektiv. Shumë institucione publike nuk i trajtojnë kërkesat për informacion si një detyrim ligjor, por si një çështje diskrecioni, duke vonuar ose kufizuar aksesin në të dhëna që janë me interes publik. Nga ana tjetër, edhe vetë gazetarët dhe mediat nuk kanë zhvilluar ende plotësisht një kulturë të mirëfilltë të shfrytëzimit të këtij instrumenti ligjor, duke mos e përdorur mjaftueshëm si burim zyrtar dhe i verifikueshëm informacioni. Kjo tregon se, përveç infrastrukturës ligjore, nevojitet forcimi i kulturës së transparencës dhe llogaridhënies në administratë, si dhe rritja e ndërgjegjësimit qytetar dhe profesional për të ushtruar dhe respektuar të drejtën për informim.”

Kryeredaktor, media online

“Ligji për të drejtën e informimit në Shqipëri është vlerësuar si një nga ligjet më të avancuara në rajon për transparencën, i konsideruar shumë i rëndësishëm jo vetëm për qytetarët, por edhe për gazetarët dhe shoqërinë civile.

Nga puna e përditshme, dërgoj shumë kërkesa për informacion institucioneve, më duhet të them që janë dy tablo pothuajse të kundërta institucionesh. Ka nga ato që i përmbahen korrekt ligjit, përgjigje brenda afateve dhe informacionin e kërkuar, kur posedohet. Nga ana tjetër ka edhe nga ato institucione që “i harrojnë” kërkesat për informacion apo japin përgjigje të drunjtë që nuk i korrespondojnë fare kërkesës.

Zakonisht institucionet që janë më shumë korrekte janë ato që kanë të bëjnë me drejtësinë apo institucione jo politike. Sa i përket institucioneve me drejtues politik, si ministrinë për shembull, shpesh injorojnë kërkesat. Informacioni është krejtësisht i centralizuar në pushtetin ekzekutiv.

Pra si përfundim ligji shihet si një hap i madh drejt qeverisjes së hapur, por perceptohet se ka ende probleme serioze në zbatim praktik dhe kulturën institucionale të transparencës.

Ka burokraci dhe tendencë për ta interpretuar ngushtësisht ligjin. Mekanizmat ndëshkues nuk janë gjithmonë efektivë. Transparenca shpesh mbetet “formale” dhe jo e plotë.”

Kryeredaktor, televizion informativ

“Përsa i përket ligjit për të drejtën e informimit, mendoj se evidentohen disa mangësi. Në praktikën time, gjatë kërkesave në institucione të ndryshme qendrore, vendore, por edhe në institucione në varësi nga qendra, apo edhe të pavarura, kam vënë re mungesën e qartësisë në zbatimin e të drejtës së informimit si ato të ndaluara për arsye të sigurisë kombëtare, të dhënat personale, që shpeshherë interpretohen shumë gjerë nga institucionet publike. Ndërkohë që informacioni i vënë në dispozicion është i cunguar,

jo ai që kërkohet nga qytetari apo edhe përfaqësues të medias. Ndërkohë lidhur me afatet e kthimit të përgjigjes, vihet re se bëhet në limitin e kohës. Mendoj se ka një mungesë kordinimi brenda institucioneve, lidhur me jo vetëm kthimin e përgjigjes, por edhe me mjaftueshmërinë e tij!”

Gazetare, media online

“Në punën e përditshme, më ndodh vazhdimisht të kem nevojën e të dhënave që gjenden vetëm brenda institucioneve dhe që mund t’i siguroj nëpërmjet Ligjit për të Drejtën e Informimit.

Por jo gjithmonë kërkesa për informacion merr përgjigje. Në tërësi, fryma e dhënies së informacionit nga institucionet është e ulët dhe synon fshehjen e çdo informacioni.

Por kjo nuk më ka penguar që të përdor mekanizmin e ankimimit në Komisioner, pasi kështu kam arritur të siguroj disa përgjigje.

Megjithatë edhe në Komisioner, situata nuk është ideale, pasi burokracitë bëhen shpesh pengesë.”

Gazetare, televizion informativ

“Gazetarët në Shqipëri përballen shpesh me vështirësi për të marrë informacion nga institucionet publike.

Pavarësisht se ligji i detyron këto institucione të japin informacion kur u kërkohet, shpesh nuk ndodh ashtu.

Ligji për të drejtën e informimit shërben si një mjet i domosdoshëm për të siguruar transparencë dhe të dhëna me interes publik.

Megjithatë, shpesh institucionet nuk e zbatojnë plotësisht: vonojnë përgjigjet, japin informacione të pjesshme ose nuk përgjigjen fare. Kjo e vështirëson punën e gazetarëve, të cilët e në pjesën më të madhe të rasteve, përballen me një bllokadë institucionale.

Në disa raste, kërkesat mbeten pa përgjigje edhe pas ankimimeve, duke i detyruar gazetarët të përdorin burime të tjera për të siguruar informacionin e nevojshëm.

Edhe pse ligji për të drejtën e informimit në Shqipëri është i plotë në letër, problemi qëndron tek zbatimi i tij nga institucionet.

Një zbatim i mirë i ligjit do të kërkonte forcim të mbikëqyrjes dhe respektim më të rreptë i afateve dhe detyrimeve që ai parashikon, për të garantuar transparencën institucionale.”

Gazetare, televizion, seksioni online

“Ligji për të drejtën e informimit ka hapur një dritare shumë të rëndësishme në punën time të përditshme. Në një kohë kur vendi vuan nga centralizimi i informacionit në vetëm pak duar dhe kur qeveria çalon ndjeshëm me programet e transparencës, kërkesa për informacion, mbetet për mua e vetmja rrugë zyrtare për të siguruar të dhëna konkrete.

Megjithatë edhe ky mekanizëm dështon të më shërbejë 100% pasi shumë prej kërkesave nuk marrin përgjigje, marrin përgjigje shumë vonë, marrin përgjigje të pjesshme, ose marrin përgjigje pa përgjigje.

Edhe ankimimi në Komisioner, po njësoj është kthyer në sfidë, pasi jo gjithmonë janë të gatshëm të mbështesin gazetarin, ndaj ka raste që përfundojnë edhe në Gjykatë, pra një kalvar tjetër pa fund, që rrallë mund të sjellë rezultat, por në afate të stërzgjatura kur informacioni nuk është më efektiv.”

Gazetare, televizion

“Ligji, edhe pse në formën e shkuar duket se garanton akses të plotë dhe thuajse të pakufizuar të çdo qytetari në informacionin dhe dokumentacionin shtetëror, në praktikë zbatohet pak. Institucionet qeveritare, të pushtetit vendor apo agjencitë e varësisë, në gjysmën e rasteve nuk iu përgjigjen kërkesave për informacion, ose zgjedhin të japin përgjigje të pjesshme. Koordinatorët për transparencën nuk mbajnë përgjegjësi individuale për shkeljen e afateve ligjore dhe kjo i bën ata që për arsye të ndryshme t'i ikin detyrimit ligjor pasi penalteti nuk bie mbi ta personalisht.”

Gazetare, televizion informativ

“Transparenca, sidomos në institucionet e drejtësisë, veçanërisht në dy qeveritë e gjyqësorit, KLGJ dhe KLP është e cunguar. Këto organe refuzojnë të japin informacion sipas ligjit, dhe në shumicën e rasteve përdorin anonimizimin në formë aq brutale sa që informacioni i dhënë është i pamundur të kuptohet dhe aq më pak të përdoret. Nuk vërej ndonjë diferencë mes një kërkesë të bërë nga një individ apo nga një gazetar, në raport me përgjigjet që kthehen. Në përgjithësi, ato institucione që nuk janë të hapura për publikun, i trajtojnë thuajse një lloj kërkesat pavarësisht se vijnë nga një media, apo nga një qytetar. Shpesh përgjigjet kthehen të zbrazëta, pa informacionin e kërkuar.”

Gazetar, televizion informativ

PËRFUNDIMET KRYESORE

Përmirësimi i zbatimit të së drejtës për informim është themelor për një shoqëri më demokratike, më të hapur dhe për një qeverisje më transparente. Pasja e një ligji për të drejtën e informimit, i cili në përgjithësi konsiderohet se jep garanci të shëndosha ligjore, është padyshim një sinjal pozitiv në këtë aspekt, pavarësisht se nevoja për përmirësim gjithnjë perceptohet. Përveç garancive ligjore në letër, rezultatet e testimit praktik të ligjit tregojnë se ende duhet një punë e madhe në këtë drejtim, për të ndryshuar praktikat dhe mentalitetin ekzistues për dhënien e informimit atyre që e kërkojnë, qofshin gazetarë apo qytetarë të thjeshtë.

Krahasuar me monitorimet e mëparshme të zbatimit të së drejtës për informim, ky monitorim konfirmoi sërish të njëjtat të dhëna: kërkesat për informacion marrin përgjigje në rreth 62% të rasteve dhe përgjigja nuk është gjithnjë e plotë, thelbësore, apo ajo që kërkohet. Gjithashtu, ai konfirmoi se në një numër të konsiderueshëm rastesh mbeten ende probleme të lidhura me praktikën e administratës në dhënien e informacionit. Ndërkohë që ka prirje që të ulet kohëzgjatja e marrjes së përgjigjes, në krahasim me monitorime të mëparshme, sërish një sasi e konsiderueshme e përgjigjeve arrijnë përtej afatit zyrtar.

Monitorimi gjithashtu konfirmon standardet e dyfishta të administratës përsa i përket trajtimit të gazetarëve nga njëra anë dhe qytetarëve nga ana tjetër, edhe pse këto standarde kanë ardhur në zbehje ndër vite në lidhje me disa prej kritereve. Gazetarët mbeten ende të privilegjuar në marrjen e informacionit në krahasim me qytetarët, edhe pse gjithnjë e më pak në krahasim me testime të mëparshme.

ANEKS:

LISTA E INSTITUCIONEVE TË TESTUARA DHE REZULTATET PËRKATËSE

Nr.	Institucioni	Nr. kërkesave	Përgjigje pozitive	Përgjigje negative
1	Agjencia e Inteligjencës Financiare	1	1	0
2	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore	1	1	0
3	Agjencia Kombëtare Bërthamore	1	1	0
4	Agjencia Kombëtare e Bregdetit	1	1	0
5	Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore	2	1	1
6	Agjencia Kombëtare e Mjedisit	2	1	1
7	Agjencia Kombëtare e Pyjeve	1	1	0
8	Agjencia Kombëtare e Turizmit	1	1	0
9	Agjencia Kombëtare e Ujësjiellës Kanalizimeve	1	1	0
10	Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura	1	1	0
11	Agjencia për Administrimin e Pasurive të Sekuestruara dhe Konfiskuara	1	1	0
12	Agjencia Shtetërore e Kadastrës	2	0	2
13	Agjencia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve	1	1	0

Nr.	Institucioni	Nr. kërkesave	Përgjigje pozitive	Përgjigje negative
14	Akademia e Shkencave	2	2	0
15	Agjencia e Komunikimeve Elektronike dhe Postare	4	2	2
16	Autoriteti Kombëtar i Ushqimit	6	4	2
17	Autoriteti i Medias Audiovizive	7	7	0
18	Autoriteti i Aviacionit Civil	1	1	0
19	Autoriteti i Konkurrencës	1	1	0
20	Autoriteti i Mbikëqyrjes së Lojrave të Fatit	1	0	1
21	Avokati i Popullit	2	1	1
22	Banka e Shqipërisë	2	0	2
23	Bashkia Tiranë	3	0	3
24	Biblioteka Kombëtare	1	0	1
25	CVE	1	1	0
26	Drejtoria e Policisë së Shtetit	1	0	1
27	Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve	3	2	1
28	Drejtoria e Përgjithshme e Policisë	1	0	1
29	Enti Kombëtar i Banesave	1	1	0
30	Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm Shëndetësor	1	1	0
31	Garda e Republikës	1	1	0
32	Gjykata Kushtetuese	2	2	0
33	Hekurudha Shqiptare	1	1	0
34	Inspektoriati i Lartë i Drejtësisë	3	3	0
35	Instituti i Shëndetit Publik	3	2	1
36	Instituti i Statistikave	1	1	0

Nr.	Institucioni	Nr. kërkesave	Përgjigje pozitive	Përgjigje negative
37	Kontrolli Lartë Gjyqësor	3	2	1
38	Kontrolli i Lartë i Shtetit	1	1	0
39	Komisioneri për të Drejtën e Informimit	1	1	0
40	Komisioni Qendror i Zgjedhjeve	5	4	0
41	Kuvendi i Shqipërisë	2	1	1
42	Këshilli i Lartë i Prokurorisë	1	1	0
43	Ministria e Arsimit	9	2	7
44	Ministria e Brendshme	2	1	1
45	Ministria e Bujqësisë	3	2	1
46	Ministria e Drejtësisë	3	3	0
47	Ministria e Ekonomisë, Kulturës dhe Inovacionit	4	1	3
48	Ministria e Financave	4	2	2
49	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	2	0	2
50	Ministria e Shëndetësisë	10	4	6
51	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit	4	3	1
52	Ministria për Europën dhe Punët e Jashtme	3	1	2
53	OSHEE	1	0	1
54	Presidenti i Republikës	2	2	0
55	Prokuroria e Përgjithshme	1	1	0
56	Qendra e Botimeve Zyrtare	1	1	0
57	Qendra e Shërbimeve Arsimore	1	0	1

Nr.	Institucioni	Nr. kërkesave	Përgjigje pozitive	Përgjigje negative
58	Qendra Kombëtare e Kinematografisë	1	1	0
59	Qendra Kombëtare Terapeutike dhe Rehabilituese për Fëmijët	1	1	0
60	Qendra Kombëtare e Librit dhe Leximit	2	2	0
61	Rrjeti Akademik Shqiptar	1	0	1
62	Radio Televizioni Shqiptar	1	0	1
63	Shërbimi Përmbarimor	1	1	0
64	Shërbimi Social Shtetëror	3	2	1
65	SPAK	6	4	2
66	Teatri Kombëtar	1	1	0

European Union

